

28 februari 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

**Toelatingsvoorwaarden onder de loep na de aanpassingen een paar jaren geleden... wat is ervan terechtgekomen... en niet...
Met aan het eind wat dringende aanbevelingen, richting OCW!**

1 Inleiding

Af en toe is het toch wel goed om te bezien of een aanpassing van de wetgeving, een aantal jaren geleden doorgevoerd met een duidelijk doel, als zodanig het gewenste effect heeft gegenereerd of dat dit op niet al te lange termijn zal plaatsvinden. Zo hebben we al een keer gekeken naar de wetgeving waarbij een deel van de Ad-opleiding op een mbo-locatie mag worden gegeven - en dan ook voor meer dan de helft. Het blijkt dat het doel met het desbetreffende wetsartikel behoorlijk is voorbij geschoten, maar dat hebben we al mogen voorspellen toen de TK dit alles bij monde van een aantal goedwillende politici via een amendement er in een zeer versneld tempo (net voor de zomervakantie) doorheen wist te krijgen. Er zijn namelijk voldoende andere opties bij de hand om het mbo een rol in het Ad-aanbod te geven.

In 2021 gebeurde vrijwel hetzelfde, ook weer via een amendement in de allerlaatste fase van een wetgevingstraject, met de 'Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs (Ratho)'. Een paar TK-leden stelden voor om de toelatingseisen als het ware te gaan 'flexibiliseren' door de hogescholen en universiteiten wel eerst samen per opleiding aan te laten geven wat al dan niet verder in aanvulling op een profiel moet zijn gedaan maar door vervolgens elke individuele instelling gemotiveerd de kans te bieden daarvan af te wijken. Bovendien werd de doorstroom vanuit het mbo naar het hbo weer helemaal vrijgelaten d.w.z. dat elke mbo'er naar elke hbo-opleiding (Ad en B) mag doorstromen – los van specifieke aanvullende eisen die met het beoogde beroep te maken hebben.

In een zeer uitgebreide analyse hebben we toen aangetoond dat:

- het betreffende artikel formeel gezien niet kan worden gebruikt, vanwege allerlei verkeerde aannames en daarbij passende uitwerkingen;
- het gewoon niet mogelijk is om er een werkbare regeling bij de bedenken, zonder in allerlei valstrikken te geraken;
- de mogelijke flexibiliteit alleen maar leidt een situatie die voor a.s. studenten verwarrend werkt, niet meer doorzichtig is en geen extra mogelijkheden voor de 'toelaatbaarheid' biedt;
- er bij bepaalde opleidingen door instellingen gezamenlijk eisen worden gesteld waaraan binnen de formele kaders voor het voortgezet onderwijs niet kan worden voldaan; en
- naast het scheppen van meer bureaucratie er geen duidelijke opties zijn om als overheid een duidelijke controle over het geheel te houden.

We zijn nu een paar jaren verder. Er kan niet anders dan worden geconstateerd dat er aan de Ratho als het gaat om de nadere toelatingseisen qua opzet en karakter eigenlijk helemaal niets is veranderd. Er is na de aanpassing van de wet wel een landelijke werkgroep aan de slag gegaan, maar die heeft – voor zover we vanuit onze positie kunnen zien – na een aantal mislukte pogingen om met een nieuwe structurele aanpak te komen, kennelijk toch maar de moed opgegeven.

Ook het Ministerie heeft formeel en in de openbaarheid niets meer van zich laten horen – los van aanpassingen met betrekking tot de 'loting' voor een opleiding met een numerus fixus. Maar toch, je zou verwachten, gezien de wat rare kronkels in het huidige artikel, dat de consequenties ervan door OCW worden gemonitord. Mogelijk gebeurt dat wel, maar verderop geven we toch maar een simpele voorzet dienaangaande. Dat kan altijd handig zijn, vrezen we.

2 Wat lopen we langs...

We maken dus de stand van zaken op aan de hand van de volgende aspecten:

- Mede aanleiding: UNL stopt met het voorbereidend jaar
- Toelatingseisen havo en vwo
- Specifiek: Wat betekent het symbool # in de regeling
- Teveel vakken eisen
- Koppeling mbo-hbo
- Addertjes onder het gras van het artikel
- Omgaan met deficiënties wegwerken in het eerste jaar
- Aanbevelingen.

3 Stoppen door de universiteiten met een voorbereidend vwo-jaar

Om weer eens te gaan kijken naar de Ratho kwam mede door het bericht van de UNL (de Nederlandse universiteiten) om in het kader van het terugbrengen van de internationale instroom te gaan stoppen met het aanbieden van het zgn. 'vorbereidend jaar'. We hebben daaraan in 2022 ook aandacht besteed, vanwege het bijzondere 'private karakter'. Het gaat om het binnenhalen van jongeren uit het buitenland waarvan de opleiding niet of niet helemaal valt gelijk te stellen aan ons vwo-diploma, maar wel gelijk is aan wat wij als havo zien - of om een bepaalde reden lastig valt te beoordelen qua inhoud, waarde en niveau. Door ze alhier aan allerlei cursussen te laten meedoen, met het behalen van een specifiek certificaat, kan de universiteit op basis van het vertrouwen daarin toch overgaan tot een formele toelating.

Hier de tekst van de passage in het UNL-document van een paar weken geleden:

Vorbereidend jaar stopzetten

Enkele universiteiten bieden een zogenaamd voorbereidend jaar aan. Het voorbereidend jaar is bedoeld voor aspirant-studenten uit landen waar het voorbereidend onderwijs maximaal een havo-equivalent kent en waar dus niet de mogelijkheid bestaat om op de middelbare school een vwo-equivalent te volgen. Deze aspirant-studenten worden tijdens dit jaar voorbereid om aan een universiteit te kunnen studeren. De (overigens nog maar enkele) universiteiten die dit aanbieden, stoppen hiermee zodra de lopende contracten met de aanbieders zijn afgelopen. Door te stoppen met het voorbereidend jaar, zullen minder aspirant-studenten toelaatbaar zijn voor een Nederlandse wo-bacheloropleiding, waardoor de instroom van buitenlandse studenten wordt beperkt.

Men zal dus niet meer proactief gaan werven met dit scenario, als universiteiten. Maar de vraag is of de private organisaties die de vwo-vakken nu nog verzorgen, daarmee straks zelfstandig aan de slag gaan – en vervolgens deze jongeren laten deelnemen aan het staatsexamen vwo of dat de universiteiten de aldus verkregen certificaten toch accepteren. Er staat alleen dat de contracten zullen opgezegd, maar dat vooral heeft met de juridische status van de samenwerking te maken.

Deze jongeren zouden eigenlijk best het hbo kunnen gaan doen, om na het behalen van de hbo-bachelor-propedeuse aan een wo-opleiding te beginnen. Dat kan best altijd het geval zijn als de universiteit hiervoor een speciale afspraak maakt met een aanpalende hogeschool, voor een inhoudelijk verwante Engelstalige hbo-opleiding. We gaan het zien of dit een alternatief wordt.

4 Toelatingseisen voor havo en vwo

Het was en is nog steeds zo dat in de Ratho alle Ad- en bacheloropleidingen worden genoemd, zoals vermeld in het RIO en erkend binnen het DUO, en dat vervolgens per profiel wordt aangegeven hoe het met de toelating zit, als het gaat om de aanvullende vakkeneisen, binnen het profiel dan wel in het 'vrije deel'. Er zijn dan de volgende vermeldingen mogelijk:

- = zonder verdere eisen met dat profiel toelaatbaar
- (vakken vermeld) = toelaatbaar als die vakken in het examenpakket zijn opgenomen
- # = niet toelaatbaar met het profiel (we komen daar verderop nog op terug).

Tot aan het moment dat de verandering werd doorgevoerd in de WHW werden deze vermeldingen en dus eisen eerst door het achterliggende opleidingsoverleg bepaald en vervolgens goedgekeurd door OCW. Dat betekende het hebben van een uniforme situatie, overal in het land. Maar op basis van de huidige regeling mag met goedkeuring van OCW een hogeschool – uiteraard met medeweten van de andere collega-aanbieders – daarvan gemotiveerd afwijken. Dat kan bijv. als de aanpak, vormgeving, pedagogische insteek of de didactische omgeving duidelijk anders is.

Het kan inhouden dat een of meer vakken bij een profiel niet wordt gevraagd. Maar het is ook een optie om juist een of meer vakken toe te voegen, om die eigenheid te benadrukken.

Echter, het betekent dat er een soort dynamiek gaat ontstaan die toch niet helemaal zo handig is. Natuurlijk kan het systeem van 'alle instellingen stellen dezelfde eisen' worden gezien als niet passend bij de autonomie ervan. Ook kunnen instellingen met scheve ogen gaan kijken naar collega's die minder eisen stellen, om allerlei redenen. Dat bleek overigens al in de eerste onderhandelingen na de invoering van de nieuwe regeling. Die leidden tot lastige vragen aan die 'afwijkende' instellingen, met als resultaat dat iedereen zich toch maar weer schikte in de uniformiteit. Maar kijk toch maar eens naar de achterliggende dynamiek die de politici toen niet hebben onderkend:

- Als een instelling minder eisen stelt, zal het voor de a.s. studenten niet duidelijk zijn waarom dit het geval is en zal er een mogelijke vorm van concurrentie in een regio gaan ontstaan. Als het ergens leidt tot meer instroom, zullen andere instellingen veelal eenzelfde actie ondernemen, ook al zijn ze ervan overtuigd dat de landelijke eisen gerechtvaardigd zijn. Een dergelijke vorm van het stellen van 'lagere' eisen gaat direct in. Leerlingen die in eerste instantie niet daaraan voldeden, kunnen dus meteen om toelating vragen, ook als ze eerder voor de zwaardere eisen hadden gekozen. Maar als blijkt dat – om maar wat te noemen – het studentsucces lager wordt (en als dat dit gaat opvallen...), kan worden besloten om als opleiding weer terug te keren naar de eisen die de andere instellingen ook stellen. Echter, formeel gezien is het voor degenen die juist naar die instelling zouden willen gaan, een vorm van verzwaring en dan mogen die nieuwe eisen pas drie jaren later worden gehanteerd, om aldus leerlingen die voor een profielkeuze staan de kans te bieden de vereiste vakken te kiezen. Dat betekent dat in de tussentijd de 'verlichte' eisen moeten worden gehanteerd, los van het feit dat de collega-instellingen de landelijke regeling hanteren.
- Als een instelling van mening is dat er zwaardere eisen dienen te worden gesteld, met goedkeuring van OCW, kunnen deze dus pas drie jaren later ingaan om de leerlingen de tijd te geven voor het kiezen van een profiel en de gevraagde vakken. Het op een gegeven moment weer teruggaan naar de landelijke afspraken gaat een stuk sneller nl. die kunnen weer direct gaan gelden. De a.s. studenten hebben dan wel bepaalde vakken gevolgd zonder dat ze uiteindelijk nodig te zijn, maar dit is inherent aan het systeem. Maar ook in dit geval zullen jongeren vaak kiezen voor de simpelste leerweg als in een regio meerdere instellingen zijn en de eisen om te worden toegelaten, duidelijk van elkaar verschillen.

Zo zijn er nog wel meer kanttekeningen te plaatsen bij de huidige regeling en de mogelijke valkuilen van de dynamische aspecten rond de toelating.

Een ander punt van aandacht is hoe de instellingen omgaan met de zgn. deficiënties. De meest voorkomende aanpak is dat indien een a.s. student met belangstelling voor een opleiding een bepaald vak niet heeft gevolgd en er dus ook geen examen in heeft gedaan, door de instelling een toets kan worden afgenomen. Maar formeel dient de betrokkene over vergelijkbare lesstof te worden bevraagd – gebaseerd op wat in principe bij de school- en het centrale examen aan de orde is gekomen. De vraag is zonder meer gerechtvaardigd of dat in de praktijk op die basis gebeurt. Even los van de Pabo: Er zijn geen landelijke toelatingstoetsen, evenals die er (niet meer) zijn voor de zgn. 21+-toets, voor degenen die niet aan de vooropleidingseisen voldoen maar 21 jaar of ouder zijn en op die wijze toch kunnen gaan studeren. Dat wil zeggen dat de eventuele controle op het gebruik van procedures voor het wegwerken van deficiënties bijzonder lastig is uit te voeren.

Over een ander aspect komen we nog te spreken, als het gaat om het toelaten van a.s. studenten met de afspraak dat een of meer ontbrekende vakken in het eerste jaar mogen worden ingehaald, met een voldoende resultaat.

5 Specifiek: Wat betekent het symbool # in de regeling...

Een probleem dat bij de vorige analyse van het systeem ook is aangekaart, is dat bij bepaalde opleidingen in de Ratho bij een profiel het symbool # staat, maar dat de overheid er vervolgens wel een bijzondere toelichting bij geeft – als zodanig een voorbeeld van de verwarring die daarmee kan gaan ontstaan door het overheidshandelen:

#: dit profiel geeft geen toelatingsrecht tot de betreffende opleiding, maar het instellingsbestuur kan bepalen dat de kandidaat die niet voldoet aan de nadere vooropleidingseisen, toch wordt ingeschreven, onder de voorwaarde dat blijkens een onderzoek wordt voldaan aan inhoudelijk daarmee vergelijkbare eisen

Het is namelijk in het geheel niet mogelijk om de 'nadere vooropleidingseisen' vast te stellen. Dat zou alleen maar kunnen als de instellingen eerst aangeven welke vakken ze in combinatie met dat profiel graag zouden willen hebben, om vervolgens te constateren dat een leerling deze niet binnen de examenruimte en de kaders daarvoor kunnen kiezen. Dus ja, een loze bewering zoals deze in de Ratho wordt vermeld. Natuurlijk is er een oplossing, met het aldaar apart aangeven wat die vakken zijn... maar ja... hoe dan te handelen als a.s. student... Zie ook de volgende paragraaf...

6 Teveel vakken eisen

Wel zien we in de Ratho bij een aantal opleidingen, vooral in het wetenschappelijk onderwijs, dat bij bepaalde profielen (vaak C&M) gewoon vakken worden vermeld die formeel gezien een leerling niet kan opnemen in het examenpakket – wetende dat de havo- of vwo-school hoeft niet mee te werken aan het kunnen doen van meer vakken, buiten het profiel en de bijbehorende vakken om.

De vraag is hoe het mogelijk is dat OCW dit heeft toegestaan. Is er geen controle op losgelaten? Een leerling ziet dit, is gemotiveerd en kan zoveel mogelijk van de vereiste vakken kiezen, om vervolgens voor het ontbrekende vak (of vakken) een toelatingsonderzoek aan te vragen. Maar dit is niet realistisch omdat die leerling liever gewoon een voldoende profiel zal willen kiezen.

Wat wel kan gebeuren dat een leerling die al in de examenfase zit, alsnog opteert voor die opleiding en voor de ontbrekende vakken toetsen gaat aanvragen. Maar nogmaals, het gaat erom dat in de regeling nadrukkelijk moet worden uitgegaan van het feit dat de combinatie van de gevraagde vakken niet past bij de formele kaders voor de vo-examens.

De oplossing, dus met een aanpak die OCW simpelweg moet volgen, is dat de hbo- en wo-opleidingen volledig moeten accepteren dat ze dienen voort te bouwen op wat (maximaal) in het havo en wo kan worden gedaan. Het argument dat ze anders hun eigen eindniveau niet kunnen bereiken, in die context is niet valide. Ze kunnen altijd gewoon zorgdragen voor een eigen studeerbaar geheel en toch een duidelijk profiel vormgeven. Dus, OCW, kijk ernaar en zorg ervoor dat dit wordt hersteld.

7 Koppeling mbo-hbo

Tot 2020 en geëffectueerd in 2022 waren er koppels mbo-hbo (domeinen) waarbij de toelating alleen maar mogelijk was via het afnemen van een toelatingstoets. Dat is allemaal komen te vervallen zodat elke hbo-opleiding openstaat voor elke bezitter van een mbo-4-diploma.

Maar het opmerkelijke is dat in het huidige wetsartikel voor de nadere vooropleidingseisen, dus naast de eis van het hebben van een diploma, juist voor de koppeling mbo-hbo een opening wordt geboden om op landelijk niveau afspraken te maken over aanvullende eisen. Kijk allereerst maar wat er in lid 3 van artikel 7.25 staat:

Onverminderd het vierde lid kan bij ministeriële regeling bepaald worden dat een instellingsbestuur de mogelijkheid heeft om eisen te stellen om te worden ingeschreven voor een bepaalde opleiding of groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs in verband met de gewenste aansluiting van het diploma van:

1. een middenkaderopleiding of een specialistenopleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onder d, onderscheidenlijk e, van de Wet educatie en beroepsonderwijs; of
2. een bij de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder g, aangewezen vakopleiding op een opleiding of een groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs.

Dit lid heeft als zodanig geleid tot het schrappen van het artikel in de Ratho over het stellen van aanvullende eisen.

Maar wat staat er vervolgens in lid 5:

De vertegenwoordigers van de hogescholen en van de instellingen, bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wet educatie en beroepsonderwijs, kunnen gezamenlijk voorstellen doen over de gewenste invulling van de aansluiting, bedoeld in het derde lid.

Aha, de VH en de MBO Raad worden als het ware uitgenodigd om samen na te denken over een landelijke regeling op basis van het zorgen voor een zo optimaal mogelijke inhoudelijke aansluiting van het hbo op het mbo (en dus de voorbereiding vanuit het mbo op het hbo...), per groep hbo-opleidingen, om als het nodig is om dit te realiseren alsnog te komen tot het vaststellen van nader te formuleren eisen aan mbo'ers die naar het hbo willen.

Dat is opmerkelijk en het betekent dat de hogescholen – in tegenstelling tot wat voor het havo en vwo geldt – in principe geen autonomie hebben hierbij. Het wordt allemaal landelijk bepaald. Je zou kunnen denken aan 'taal' en 'rekenen', maar ook aan keuzedelen.

Echter, lid 5 van dit artikel kan wel 'in de ijskast'. Ten eerste omdat beide organisaties veel onderzoek zouden moeten doen om een overeenkomst te kunnen onderbouwen, en ten tweede vanwege de absolute wens van de instellingen om dit vooral regionaal aan te pakken. Maar er kunnen in dat laatste geval geen eisen aan de orde komen, alleen maar afspraken over bepaalde arrangementen.

Overigens voor alle duidelijkheid, het is zo dat toen er nog 'koppels met eisen' waren, in diverse regio's allerlei prima arrangementen tot stand zijn gebracht met inbreng van hogescholen en ROC's. De mbo'ers wisten waar ze aan toe waren en dat leverde mooie vormgevingen van het doorstroomtraject op, ook met inzet van keuzedelen. Door nu iedereen weer toelaatbaar te laten zijn, is tot veel verdriet van de betrokken instellingen de formele noodzaak om samen te werken verloren gegaan. Onderwijsmanagers zullen echter ook keuzes moeten maken rond het inzetten van mensen en budgetten, dus ja, wat niet echt moet... verdwijnt wel eens uit beeld.

Kortom, OCW zou nog een keer heel goed naar dit soort regelingen moeten gaan kijken, om te bezien of het leidt tot een realistische manier van werken. Laat lid 5 weg, formuleer lid 3 anders en ga met experts in gesprek over wat dan wel kan helpen. Iets voor de 'toekomstverkenning'?

8 Addertjes

Er zitten dus 'addertjes onder het gras' van dit artikel, en dan vooral ook nog los van het gegeven dat het allemaal in de praktijk niet werkbaar lijkt te zijn. We zetten nog wat zaken op een rijtje (en in de annex is, voor de goede orde, het gehele wetsartikel te vinden).

- De overheid gaat uit van de autonomie van de instelling om voor een bepaalde opleiding zelf vast te stellen wat de nadere vooropleidingseisen zijn, met als mogelijke consequentie dat deze voor alle instellingen verschillend zijn. Daarmee kan elke a.s. student gaan 'shoppen' of juist worden geblokkeerd als in de eigen regio toevallig (veel) zwaardere eisen worden gesteld.
- De nadere vooropleidingseisen kunnen daarmee verschillend uitvallen, per profiel en aanvullende vakken.
- Het geheel laat de ruimte bij de nadere vooropleidingseisen voor de mogelijkheid dat bij alle profielen – los van vakken die binnen een profiel zijn op te nemen – aanvullende vakken worden vereist. Daarmee wordt geen recht gedaan aan het bieden van doorlopende leerwegen met een duidelijke vorm van toegankelijkheid, dus dat hbo- en wo-opleidingen aansluiten op minstens een van de profielen als zodanig.
- Er wordt in het algemeen uitgegaan van een doorstroom met een mbo-4-diploma naar het hbo. Maar in artikel 7.25 wordt tevens gesproken over een mogelijke toelating op basis van een 'vakopleiding', maar in de wet voor het mbo is dat een opleiding op niveau 3. Er is niet bekend of dit ook daadwerkelijk in de praktijk gebeurt – bijvoorbeeld bij een specifieke en sterk op een bepaald vak gerichte hbo-opleiding.
- Het is niet helder wat wordt verstaan onder 'vergelijkbare eisen' bij het afnemen van een toets over een vak dat wel is vereist maar niet door de a.s. student is gevolgd, dus bij het hebben van een deficiëntie – een begrip dat overigens niet in de WHW staat. Uiteraard hang het af van de opleiding die de betrokkene wil volgen maar ook van de invulling van het programma door de betrokken instelling. Dat kan inhouden dat alleen wordt getoetst over wat nodig wordt geacht voor het succesvol kunnen gaan volgen van de opleiding.

Maar de uitslag van de toets heeft daarmee alleen een zekere waarde voor die opleiding en die instelling, terwijl het havo- of vwo-examen wel een algemeen civiel effect heeft. Iemand kan met een bewijs van instelling A geen toelating eisen bij instelling B, mede omdat men van elkaar niet weet waarover wordt getoetst. Misschien is het handig om in ieder geval landelijk af te spreken wat in ieder geval wordt getoetst en hoe.

- Een spannend punt is hoe om te gaan met deficiënties die mogen worden weggewerkt in het eerste jaar van de hbo- of wo-opleiding. Die situatie is dusdanig uitdagend dat we er een eigen paragraaf aan willen wijden.

9 Omgaan met deficiënties wegwerken in het eerste jaar

Het was al gewoon een optie, als die goed werd onderbouwd, met betrekking tot het kunnen vastleggen ervan in het geval een a.s. student een bepaald vak niet heeft gedaan nl. dat er een constructie mogelijk is om in het eerste studiejaar alsnog aan te tonen dat de stof ervan wordt beheerst. Hoe dat te doen, dat is aan de instelling. Het kan door het vak in het eerste semester apart aan te bieden, zonder ervoor studiepunten op te nemen in het programma, met een afsluitende toets (en mogelijk een herkansing). Het niet behalen van de toets houdt dan wel automatisch het krijgen van een BSA in, dus de plicht om te vertrekken aan het eind van jaar 1.

Maar het kan ook door de leeruitkomsten (kennis, vakinhoud...) door andere vakken van het eerste leerjaar te vlechten. Dat moet dan wel mogelijk zijn voor alle vakken die worden vereist van een havo of vwo'er, voor alles wat voor een student deficiënt kan zijn. Het gebeurt vaak op die manier bij opleidingen die grote onderwijseenheden kennen, werken met projecten en allerlei vormen waarbij allerlei disciplines aan elkaar worden gekoppeld. Het behalen van een dergelijke onderwijseenheid impliceert dus het hebben voldaan aan eisen die aan een deficiënt vak worden gesteld.

In alle gevallen is het voor de overheid en haar instanties die de uitwerking van alle vormen van wetgeving concreet moet kunnen controleren, een lastige klus om na te gaan of recht wordt gedaan aan de bedoeling van de wet en de bijbehorende regeling. En met het aangepaste artikel is nog lastiger geworden. Hier voor alle duidelijkheid het volgende lid van artikel 7.25 dat dit alles betreft:

Indien de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, van toepassing zijn, kan degene die hier niet aan voldoet toch als student of extraneus worden ingeschreven, onder de voorwaarde dat blijkens een onderzoek wordt voldaan aan inhoudelijk daarmee vergelijkbare eisen. Het instellingsbestuur bepaalt dat aan deze eisen moet zijn voldaan voor de aanvang van de opleiding dan wel uiterlijk bij afronding van de propedeutische fase of, indien die fase niet is ingesteld, bij afronding van de eerste periode in die opleiding met een studielast van 60 studiepunten. De eisen worden opgenomen in de onderwijs- en examenregeling.

Waarom is dit een wankelende verwoording van hetgeen wordt bedoeld en waarom is het allemaal bijzonder lastig na te gaan of instellingen conform de wetgeving handelen? Hier een paar issues, aanvullend op wat reeds hierboven is aangekaart:

- Het moet de a.s. student ruim voor de inschrijving helder zijn dat dit een optie is en voor welke situaties dit geldt met betrekking tot de andere profielen en niet gevolgde vakken;
- De eisen staan in de onderwijs- en examenregeling, maar moeten uiteraard ook worden opgenomen in de stukken die een a.s. student kan en moet raadplegen. Op die wijze kunnen bovendien anderen kennis nemen van de aanpak en het beleid;
- Het moet duidelijk zijn of er vooraf eerst een toets moet worden afgelegd voor een vak en zo ja, als de a.s. student die niet haalt, alsnog gebruik mag worden gemaakt van de regeling om toch met de studie te beginnen en in het eerste jaar te gaan proberen aan de eisen te voldoen.
- Het betekent in formele zin een voorwaardelijke toelating en inschrijving. Maar de overheid is niet duidelijk over mogelijke consequenties voor de studenten zelf, dus dat een BSA mogelijk is op basis van vakken (eenheden) die formeel niet tot het programma behoren.
- Het is niet duidelijk wat de rechten van de a.s. student zijn bij deze aanpak. Moet dit als zodanig in de voorlichting worden aangegeven? Geldt dit voor een afwijkend profiel of voor alleen maar de vakken – en dan mogelijk ook niet alle?
- De vraag is ook of deze constructie ook van toepassing is bij de situatie – zoals die hier al eerder is aangekaart – waarbij de gestelde eisen voor de aanvullende vakken sowieso leiden tot een in formele zin onmogelijke constructie nl. omdat ze niet in het reguliere examenpakket zijn op te nemen. Is het dan zo dat de vakken die niet zijn te volgen, als het ware automatisch kunnen worden gedaan in het eerste ho-leerjaar en zodanig dat er geen onderzoek plaatsvindt voorafgaande aan de inschrijving?
- Er is niet na te gaan of voor het toepassen van dit lid van artikel 7.25 overleg tussen de betrokken instellingen plaatsvindt en mogelijk vereist is. Voor 'mbo-hbo' wordt gesteld dat een rege-

ling op landelijk niveau wordt opgesteld, maar dat geldt nergens voor de rest van het artikel. OCW geeft wel in de Ratho aan dat aanpassingen kunnen worden voorgesteld t.a.v. de nadere vooropleidingseisen en dat dient te gebeuren door het 'collectief' en ook via de VH en UNL. Maar het beoordelen van afwijkingen daarvan is nog steeds een 'duister gat' in de aanpak.

- Het is niet helder wat de verdere condities zijn als het gaat om de omvang van hetgeen op deze wijze over de drempel van vo-ho wordt heen getild, om aan het eerste leerjaar te worden toegevoegd. Het moet dus wel een studeerbaar geheel blijven.

Het is om allerlei redenen niet duidelijk of en in hoeverre hogescholen en universiteiten van dit lid van artikel 7.25 gebruikmaken, voor bepaalde groepen. Universiteiten kennen instromers met een hbo-propedeuse (of een Ad-getuigschrift), een vwo-diploma en ook nog vanuit het buitenland (waarbij het diploma op zich voldoende waarde heeft maar allerlei zaken nog ontbreken). Zoals gezegd is dit moeilijk na te gaan, met het hoe en wat.

Tevens is de verwachting van de overheid dat de instellingen hier niet lichtzinnig mee omgaan, gezien de constructie die toch wel lastig kan zijn. Daarnaast mag worden aangenomen dat er intern wordt gemonitord hoe deze aanpak uitwerkt op het student-succes en hoe in voorkomend geval de regeling wordt aangepast om mogelijk meer uitval te voorkomen. Uiteraard kan ook blijken dat het hebben gevolgd van een vak niet echt relevant is en om die reden de nadere vooropleidingseisen worden aangepast.

Kortom, het is en blijft een wonderbaarlijk artikel zoals het nu is verwoord. Het is dan ook niet meer dan logisch dat de Ratho voor de instroom vanuit het havo en vwo qua karakter niet echt aan veranderingen onderhevig is geweest. Er is dus in 2022 wel met ondersteuning van OCW getracht om met elkaar in goed overleg met een werkgroep invulling te geven aan de beoogde doelstelling om zo mogelijk per instelling en per opleiding te kunnen afwijken van wat kennelijk de landelijke mening is voor het formuleren van de nadere vooropleidingseisen. Dat leidde tot bijzonder warrig voorstellen die een compromis voor alle betrokkenen zouden moeten zijn. Vervolgens hebben we er niets meer over vernomen, al zou het best kunnen dat achter de schermen nog aan het geheel wordt gewerkt. Het zal moeten gaan blijken.

10 Aanbevelingen

Als een vorm van samenvatting van hetgeen is aangekaart, geven we een lijstje met aanbevelingen en dan vooral aan de overheid, als een en ander aan te slingeren. Maar als andere organisaties zich geroepen voelen om het initiatief te nemen, dan is dat ook prima.

- Het is nodig om op korte termijn artikel 7.25 onder de loep te gaan nemen als het gaat om de uitwerking ervan, mede gelet op de praktische regelingen die dan nodig zijn.
- Ga in overleg met de VH en de MBO Raad over eventuele plannen om voor de koppels mbo-hbo gebruik te maken van lid 4, dus door te komen tot verdere afspraken voor de aansluiting en daarbij passende nadere vooropleidingseisen.
- Pas de toelichting op het symbool # aan, mogelijk door te laten aangeven waarom het symbool voor die opleiding wordt gebruikt en sta niet toe dat een bundel vakken wordt geëist als deze niet binnen de reguliere examenmogelijkheden passen.
- Ga samen met de VH en UNL na welke instellingen en voor welke opleidingen lid 6 wordt gebruikt, op welke wijze dit gebeurt, hoe daarover wordt gecommuniceerd en of er sprake is van een vorm van monitoring.
- Ga in overleg met de schooldekanen en studiebegeleiders in het vwo, havo en mbo, om na te gaan in welke vorm de Ratho het best kan worden gegoten en gebruikt.

Er is veelal sprake van een discussie over de 'toegankelijkheid' van het hoger onderwijs. Dat daarbij de vormgeving van de nadere vooropleidingseisen een nadrukkelijke rol speelt, is zonder meer helder. Zoals al eerder aangegeven is het zo dat hogescholen en universiteiten zich dienen te realiseren dat ze nu eenmaal dienen voort te bouwen op wat in het voortgezet onderwijs en het mbo wordt afgeleverd. Het argument dat men de verantwoordelijkheid heeft om de voor het hbo en wo gestelde doelen (niveau, inhoud, kwaliteit...) te behalen, is begrijpelijk maar dat ontslaat de instellingen niet van de verplichting zich te zien als een deel van ons onderwijsstelsel. Afgestudeerden kunnen altijd aan de slag gaan en zullen zich vervolgens op allerlei manieren bij- en opscholen. Dat is dus het 'levenlang ontwikkelen', formeel en non-formeel.

Hier het artikel betreffende de nadere vooropleidingseisen, vastgelegd in de WHW

Artikel 7.25. Nadere vooropleidingseisen

1. Onverminderd het vierde lid kan bij ministeriële regeling bepaald worden dat een instellingsbestuur de mogelijkheid heeft om voor een bij die regeling aan te wijzen opleiding of groep van opleidingen enkel als studenten en extranei in te schrijven degene van wie het diploma betrekking heeft op een of meer bij die ministeriële regeling aan te wijzen profielen, bedoeld in artikel 2.20 van de Wet voortgezet onderwijs 2020, waarbij de profielen betrekking hebben op de volgende diploma's:
 - a. het diploma vwo, bedoeld in artikel 2.58, tweede lid, onderdeel a, of 2.80, tweede lid, onderdeel a, van de Wet voortgezet onderwijs 2020; of
 - b. het diploma havo, bedoeld in artikel 2.58, tweede lid, onderdeel a, of 2.80, tweede lid, onderdeel a, van de Wet voortgezet onderwijs 2020.
2. Onverminderd het vierde lid kan bij ministeriële regeling tevens bepaald worden dat een instellingsbestuur de mogelijkheid heeft om voor een bij die regeling aan te wijzen opleiding of groep van opleidingen enkel als studenten en extranei in te schrijven degene van wie het examen ter verkrijging van een in het eerste lid bedoeld diploma voor een deel bestaat uit bij die ministeriële regeling aangewezen vakken en andere programmaonderdelen, indien het betreft:
 - a. een diploma dat betrekking heeft op een profiel waarvan het profieldeel niet voor alle kandidaten dezelfde vakken en andere programmaonderdelen omvat;
 - b. een diploma dat betrekking heeft op een ander profiel dan een krachtens het eerste lid aangewezen profiel; of
 - c. in bijzondere gevallen, een opleiding waarop geen enkel profiel zonder meer een goede voorbereiding geeft.
3. Onverminderd het vierde lid kan bij ministeriële regeling bepaald worden dat een instellingsbestuur de mogelijkheid heeft om eisen te stellen om te worden ingeschreven voor een bepaalde opleiding of groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs in verband met de gewenste aansluiting van het diploma van:
 - a. een middenkaderopleiding of een specialistenopleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onder d, onderscheidenlijk e, van de Wet educatie en beroepsonderwijs; of
 - b. een bij de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder g, aangewezen vakopleiding op een opleiding of een groep van opleidingen in het hoger beroepsonderwijs.
4. Bij de ministeriële regeling, bedoeld in het eerste, tweede en derde lid, kan worden bepaald dat voor een bij die regeling aangewezen opleiding of groep van opleidingen het instellingsbestuur een of meer van de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in het eerste, tweede of derde lid, stelt om te kunnen worden ingeschreven.
5. De vertegenwoordigers van de hogescholen en van de instellingen, bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wet educatie en beroepsonderwijs, kunnen gezamenlijk voorstellen doen over de gewenste invulling van de aansluiting, bedoeld in het derde lid.
6. Indien de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in het eerste tot en met vierde lid, van toepassing zijn, kan degene die hier niet aan voldoet toch als student of extraneus worden ingeschreven, onder de voorwaarde dat blijkens een onderzoek wordt voldaan aan inhoudelijk daarmee vergelijkbare eisen. Het instellingsbestuur bepaalt dat aan deze eisen moet zijn voldaan voor de aanvang van de opleiding dan wel uiterlijk bij afronding van de propedeutische fase of, indien die fase niet is ingesteld, bij afronding van de eerste periode in die opleiding met een studielast van 60 studiepunten. De eisen worden opgenomen in de onderwijs- en examenregeling.
7. Artikel 7.24, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.